

Наша

шуми

БРОЈ 52 АВГУСТ 2011

ЈП МАКЕДОНСКИ ШУМИ

**ВО ПРИРОДАТА НЕМА НАГРАДИ НИ КАЗНИ
ПОСТОЈАТ САМО ПОСЛЕДИЦИ**

Доколку граѓаните забележат одредени сомнителни места на кои е присутен оган или чад, веднаш да ги известат надлежните служби во најблиските институции и установи, или да се јават на бесплатниот телефон за итни повици

195 на Центарот за управување со кризи,

193 на Дирекцијата за заштита и спасување,

на отворената телефонска линија

02-155-22 на јавното претпријатие „Македонски шуми“ во полицијата или во најблиските противпожарни единици и во локалната самоуправа.

репортажа

Секоја година ПШС "Бигла" од Демир Хисар произведува околу 40 000 м³ дрво со различен асортиман, од кое најголем процент е огревно дрво.

10

наша тема

Терминот екологија, покрај својата научна димензија, се користи и како синоним за грижата и заштитата на животната средина.

16

пожари

Проблемот на појава на шумски пожари е глобален и во светот, секоја година страдаат околу 350 милиони хектари шума (извор ФАО).

22

екологија

Тиквешкото Езеро е богато со риба, по целиот брег има над 3.000 викендички и над 60 рибници и ресторани

26

04 БЛИЦ

Заштита од пожари, извештај ...

07 ЕДИТОРИЈАЛ

...ПОСТОЈАТ САМО ПОСЛЕДИЦИ ...

08 ПЛАН И АНАЛИЗА

Извештај за работењето...

10 РЕПОРТАЖА

ПШС „Бигла“ Демир Хисар

16 НАША ТЕМА

ПРИРОДАТА НЕ ПРОСТУВА ...

22 ПОЖАРИ

Борба против огнената стихија

26 ЕКОЛОГИЈА

Тиквешко Езеро...

28 ЖИВОТНА СРЕДИНА

Природни катастрофи...

Весник на јп за стопанисување со шуми *Македонски шуми*

Издавач: ЈП Македонски шуми • За издавачот: Жарко Караџоски, генерален директор

• Главен и одговорен уредник: Александар Флоровски • Редакција: Соња Никчевиќ

Редакција: Соња Никчевиќ, Фатима Шкријељ • Издавачки совет: Жарко Караџоски, Александар Флоровски, Соња Никчевиќ, Ангеле Спијровски, м-р Слободанчо Климоски, м-р Костадинка Соколовска, Марјан Стојаноски

• Фото Бојан Симовски • Печати: „Коста Абраш“, АД-Охрид

Адреса: јп Македонски шуми, Ул. Перо Наков бб, Скопје • тел. 02.2581.080 • факс 02.2581.824

makshumi@mkdsumi.com.mk • www.mkdsumi.com.mk

ШУМСКИ ПОЖАРИ ВО 2011 ГОДИНА

“Според нецелосните податоци, годинава има појава на вкупно 90 шумски пожар (заклучно со месец август), при што се зафатени 2300ха под шума и шумско земјиште. Треба да се нагласи дека во однос на површината, штетите не се многу големи бидејќи се работи за површини зафатени од пожари во пасишта и нискостеблени шуми, така да станува збор за штети од претежно еколошки карактер. Исто така треба да ги нагласиме резултатите од подубрувањето на техничката опременост (авионите за гасење пожари) на институциите кои се засегнати од овој проблем, како и нивната меѓусебна комуникација и соработка.

Резултатите на оваа соработка се покажаа конкретно при гаснењето на пожарот на Пелистер, во кој, за жал беше зафатена огромна површина под шума (околу 500ха). Во гаснењето на овој пожар со широки размери координирано гаснеа Дирекцијата за заштита и спасување, Противпожарните бригади од Битола, припадници на АРМ и локалната самоуправа предводена од градоначалникот на Битола, Владимир Талевски, дел од месното население и екипите на ЈП “Македонски шуми”.

ПРОТИВПОЖАРЕН ГОРСКИ СИСТЕМ

Врз основа на потребите за заштита на шумите од шумски пожари, од страна на институтот ГАПЕ, Скопје, конструирано е ново техничко решение под назив Противпожарен горски систем, под број П 2011/214. Овој патент овозможува автоматска и комбинирана заштита на шумите од пожари.

Пронајдокот Противпожарен горски систем претставува техничко решение кое овозможува самозаштита, брза и ефикасна заштита од шумските пожари и без ангажирање на лица и дополнителна техника. Техничкото решение овозможува при секој пожар од човечки или природен фактор, истиот ефикасно и брзо да биде совладан, при што неговото ширење би се оневозможило.

Противпожарен горски систем се состои од прецизно испланирани безбедносни појаси и хидро-систем во комбинација со сензори-детектори за СО поврзано со пумпите кои се во базените, а кои се напојуваат на електрична енергија од акумулаторите, што се полнат од соларните панели. Безбедносните системи претставуваат претставуваат голи појаси со нивна ширина од околу 50м без насад на повечегодишна вегетација.

Хидро-системот претставува систем од поврзани базени полни со вода, водата се снабдува од атмосферски врнежи на дожд и снег преку зимскиот период или со каптажа на некој планински извор.

Резултатите кои ќе произлезат од овој проект ќе дадат битни технички решенија и методологија за брзо и успешно справување со шумските пожари, во рамките на Стратегијата со акционен план за превентива и гаснење на шумските пожари.

РЕГИОНАЛЕН ПРОЕКТ ЗА НАМАЛУВАЊЕТО НА РИЗИЦИТЕ ОД КАТАСТРОФИ

Националната работилница посветена на утврдувањето и планирањето на проценката на ризици од катастрофи ќе се одржи во хотелот Холидеј Ин, Скопје, 31 Август – 01 Септември 2011 година.

Работилницата е организирана во рамките на Регионалниот проект за намалувањето на ризиците од катастрофи, имплементирана од страна на Програмата за развој на обединетите нации (UNDP) и Светската метеоролошка организација (WMO) финансиски поддржана од страна на Европската Унија.

Основна цел на работилницата е заедничко дефинирање на профилот на државата во поглед на проценката на ризици од катастрофи преку подготовка на детален преглед на моментната состојба, отворените прашања и предизвиците во оваа сфера. Секако, една од дополнителните цели на работилницата ќе биде и подготовка на имплементационен план за идните активности во полето на проценка на ризиците од катастрофи.

Имајќи ги предвид резултатите од профилите на седумте држави од регионот во однос на проценката на ризици од катастрофи, меѓународниот консултант ќе има задача да подготви таканаречен IPA Beneficiary Profiles on Disaster Risk Assessment кој би помогнал во препознавањето на заедничките потреби и идни регионални иницијативи во кои би се соединиле капацитетите во зајакнување на управувањето со ризиците од катастрофи.

УСВОЕН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА РАБОТАТА НА ЈПМШ ЗА ПЕРИОД ОД 01.01 ДО 30.06.2011.

На 6-тата седница на Управниот Одбор на ЈП Македонски шуми беше усвоен Извештајот за работата на ЈПМШ за период од 01.01 до 30.06.2011. година.

Остварените приходи во овој период од 2011 год. во однос на 2010 год. се поголеми за 5%, а остварените расходи се поголеми за 2%, што укажува на зголемување на економичноста во работењето, бидејќи приходите се зголемиле за поголем процент во однос на зголемувањето на расходите. Поради тоа и остварената загуба е помала од таа остварена минатата година за 4,72%, или за 8.702.032,00 денари. Особено е позитивно зголемувањето на приходите од основната дејност (продажба на огревно и техничко дрво) за 14,38%, или за 16.970.165 ден.

Во однос на планските проекции за 2011 год. на ниво на ЈП планираните приходи се остварени со 42,38%, а планираните расходи со 56,75%, а наместо проектираната загуба од 9.491.609,00 денари остварена е загуба во износ од 175.506.314,00 денари.

Во однос на показателите на деловното работење, во овој период, во споредба со минатогодишниот, економичноста е зголемена за 15%, продуктивноста е намалена за 4% (финансиски), односно 8% (физички), а степенот на наплата е зголемен за 1%. Позитивно е што претпријатието овој период нема неизмирени обврски по основ на плати и придонеси од плати, обврски по основ на ДДВ, како и обврски по основ на достасани кредити и камати. Единствена неизмирена обврска е по основ на издвојување на средства за проширена репродукција на шуми и тоа во износ од 18.500.161,00 ден.

Во овој период на ниво на ЈП е остварена цена на чинење од 3.170,69 ден/м³ за огревно дрво и 3.449,85 ден/м³ за техничкото дрво. Во однос на планот остварената цена на чинење на 1м³ огревно дрво е поголема за 8,18%, а на 1м³ техничко дрво е поголема за 3,63%. Во споредба со истиот период минатата година остварената цена на чинење на 1м³ огревно дрво е поголема за 2%, а на 1м³ техничко дрво е помала за 5%.

Заштити ја шумата од пожари!
Mbroje pyllin nga zjarret!

Запознај го
Бубо.

Njohtohu me
Bubon.

Кампања за заштита на шумите од пожари
Fushata për mbrojtjen e pyjeve nga zjarret

ВО ПРИРОДАТА НЕ ПОСТОЈАТ НАГРАДИ НИ КАЗНИ - ПОСТОЈАТ САМО ПОСЛЕДИЦИ

...А, последиците настанати во природата се несогледливи и никогаш нема да се надоместат на вистински начин. Свесни за се поголемиот број на појави на природни катастрофи, овој број на весникот Наши шуми, тематски го посветуваме на екологијата и заштитата на животната средина.

Сведоци сме на суровите факти на „казнување“ од страна на природата на само, декларативната грижа за неа, сведоци сме колку природата може да биде немилосрдна во спроведувањето на своите закони, скапо наплатувајќи за нејзиното долгогодишно уништување. Затоа, ние како претпријатие на кое му е доверена грижата за едно природно богатство, шумите и како гласило кое придонесува да се пренесат пораките, заложбите и напорите што ЈП Македонски шуми ги прави, овој број го посветуваме на темата екологија.

Проблемот на појава на шумски пожари е глобален и во светот, секоја година страдаат околу 350 милиони хектари шума (извор ФАО). Пожарите претставуваат постојана опасност за шумските комплекси. Во одредени околности можат за кратко време да предизвикаат огромни материјални штети и да добијат димензија на природна и еколошка катастрофа. Сведоци сме на климатските промени кои директно влијаат на зголемувањето на опасноста од избивање на пожари. Во периодот од 2000 до 2010 година страдале вкупно 1.5 милиона хектара под шума и шумско земјиште.

Најголем број од шумските пожари настанува како последица на неодговорно однесување на земјоделците, туристите, излетниците, граѓаните...а како најчест пример се палењата на стрништа и растителни отпадоци кои се палат во близина на шумски комплекси. Ваквите пожари се движат со огромна брзина кон шумата и најчесто тешко се гаснат.

Затоа, Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство и другите институции кои се грижат за спречување на пријава на пожарите го прогласи следниот:

АПЕЛ ДО ГРАЃАНИТЕ

Да не се користат запаливи материји на отворен простор, кои можат да предизвикаат пожар од пошироки размери. -Патниците кои патуваат со автомобилски или железнички превоз, да не фрлаат догорчиња или неизгаснати цигари за да не се предизвикаат пожари долж патните линии.

Сите лица кои во периодот на зголемени надворешни температури мораат да спроведуваат работни активности во пошумени или други локации, неопходно е да ги зголемат мерките на претпазливост за да не дојде до опожарување на околината.

Доколку граѓаните забележат одредени сомнителни места на кои е присутен оган или чад, веднаш да ги известат надлежните служби во најблиските институции и установи, или да се јават на бесплатниот телефон за итни повици 195 на Центарот за управување со кризи, на бројот 193 на Дирекцијата за заштита и спасување, на отворената телефонска линија 02-155-22 на јавното претпријатие „Македонски шуми“ во полицијата или во најблиските противпожарни единици и во локалната самоуправа.

ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТЕЊЕТО ЗА ПЕРИОД ОД 01-06 МЕСЕЦ 2011 ГОДИНА

Извештајот за работењето на ЈП "Македонски шуми" за период 01-06 месец 2011 год. е изработен врз база на податоците за остварените производни резултати од работењето во сите основни и други дејности, како и врз основа на остварените финансиски резултати искажани во Месечните финансиски извештаи од подружниците заклучно со 30.06.2011 год.

ЈП „Македонски шуми“ користењето на шумите го врши плански согласно Посебните планови за стопанисување со шуми, според намената и на начин кој обезбедува трајно зачувување и зголемување на вредноста на шумите, постојано зголемување на нивниот прираст и принос како и зачувување и унапредување на нивните општокорисни функции.

Од анализата на податоците за извршените работи во областа на користење на шумите, се забележува дека во текот на периодот од 01-06 месец 2011 год. е извршена сеча и изработка на 254.783,03 м³ вкупна дрвна маса, од што на техничко дрво отпаѓаат 50.014,24 м³ или тоа е 86% од планираната динамика за техничко дрво, а на огревно дрво 204.768,79 м³ или 63% од планот за огревно. Споредено со планираната месечна динамика за сеча од Производно-финансискиот план за период од 01-06 месец 2011 год. произлегува дека на ниво на ЈП сечата е извршена со 67%. Во вкупно посечената дрвна маса влегува и дрвната маса на пенушка во вкупна количина од 36.280,18 м³, од што на техничко дрво отпаѓаат 7.911,73 м³, а на огревно дрво 28.368,45 м³.

Споредбените податоци за извршените работи во фазата сеча со истиот период во 2010 год. покажуваат дека индексот на остварено е 1,00 или сечата е намалена во апсолутен износ од 471 м³.

Дотурени се вкупно 172.025,11 м³ или 54% од планираната динамика за дотур на вкупна дрвна маса, од што 31.237,78 м³ или 64% од планираната динамика на техничко дрво за дотур, а 140.787,33 м³ или 52% од планираната количина за дотур на огревно дрво. Споредбата со истиот период во 2010 год. покажува дека индексот на остварено е 1,04, а тоа значи дека дотурот на вкупна дрвна маса е зголемен за 4%, а во апсолутен износ за 7.002 м³.

Извршен е превоз на вкупна дрвна маса од 113.235,21 м³, односно превезени се 15.483,25 м³ техничко дрво и 97.751,96 м³ огревно дрво или тоа е 37% од планираната количина за превоз на огревно дрво. Споредено со истиот период во 2010 год. индексот на остварен превоз на огревно дрво е 1,02 или превозот е зголемен за 2% или во апсолутен износ за 1.513 м³.

Продадена е вкупна дрвна маса од 168.523,90 м³ од што 42.495,88 м³ или 25 % се техничко дрво, а 117.131,09 м³ или 70% се огревно дрво и 8.896,93 м³ или 5% е отпад собран после сеча. Индексот на остварена продажба на вкупна дрвна маса во однос на истиот период во 2010 год. е 1,04. Притоа кај техничкото дрво продажбата е зголемена за 26% или 8.809,68 м³, а кај оregonното дрво пак продажбата е намалена за 2%, односно за 2.752,09 м³. Вкупната залиха на дрвни сортименти на ниво на ЈП "Македонски шуми" на 30.06.2011 год. изнесува 184.781,73 м³. Според сортиментната структура, на техничко дрво отпаѓаат 27.782,46 м³ од кои поголем дел е во шума и на шумскокамионски пат, а на огревно дрво отпаѓаат 156.999,27 м³.

Остварувањето на планските задачи за изградба, реконструкција и прочистување на патишта во периодот од 01-06 месец 2011 год. може да се смета за задоволително. Имено, изградени се вкупно 79,26 км меки и тврди патишта, реконструирани се 140,85 км и извршено е прочистување на постоечката патна мрежа на 951,10 км. За реализација на остварените плански задачи за изградба на патишта, реконструкција и прочистување на постоечката патна мрежа потрошени се вкупно 32.349.832,00 ден. со сопствена механизација и со други услуги. ЈП "Македонски шуми" врши стручно-технички работи во приватните шуми, контрола на превозот на шумски сортименти и издавање на потребната документација. Во периодот од 01-06 месец 2011 год. означени се вкупно 70.723 м³, од кои на техничко дрво отпаѓаат 5.337 м³ и на огревно дрво отпаѓаат 65.386 м³. Средствата кои се остварени од ознака на техничко и огревно дрво од шума и ознака на дрва од меѓи во приватна сопственост во овој период изнесуваат 16.018.116,00 денари.

Активностите во делот на одгледувањето на шумите, се базираат на обврските кои се пропишани со Посебните планови за стопанисување со шумите. Во делот на простата репродукција извршено е пошумување на голеини на површина од 72,09 ха и во шума на 166,10 ха. На ниво на ЈП издвоените средства по вид на извршена работа за проста репродукција на шумите изнесуваат 60.342.026,00 ден., а потрошени се вкупно 32.700.721,00 ден.

Согласно членот 95 од Законот за шумите за работите на проширена репродукција на шуми средства обезбедуваат: субјектите кои стопанисуваат со шумите во државна сопственост во висина од 3% од вредноста на исеченото дрво на франко камионски пат, сопствениците на шуми во приватна сопственост во висина од 3% од вредноста на исеченото дрво на франко камионски пат, како и правните субјекти што вршат промет на дрво во висина од 3% од вредноста на продаденото дрво и од Буџетот на РМ.

Средствата за проширена репродукција на шумите се уплатуваат во Буџетот на Р.Македонија, а се користат според годишна Програма што ја донесува Владата на Република Македонија. Во 2011 година согласно Програмата за проширена репродукција на шумите (Сл.Весник на РМ бр.3 од 11-01-2011г.) Јавното претпријатие "Македонски шуми" склучи договори со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на РМ за реализирање на следните работи:

- Пошумување на голеини и ерозивни земјишта на вкупна површина од 600 ха. Извршителот на работите треба да изврши пошумување на механизано или рачно обработена почва, на непристапни терени обработка на почвата да се изврши со копање на дупки со соодветни димензии и просторно распоредени на теренот.

- Нега на шумски култури со прореди и чистење на насади подигнати со пошумување и на пренаменати природно пошумени површини до 30-годишна возраст на вкупна површина од 380 ха.

- Отстранување на последиците од шумски пожари преку вештачка обнова со пошумување со садници на површина од 98 ха..

Реализацијата на работите од оваа програма, ќе се врши врз основа

на соодветни оперативни програми изработени од страна на извршителите на работите. Со програмите се утврдуваат мерките кои ќе се извршат, локациите, вкупната површина изразена во ха, како и другите поединости кои се поврзани со конкретната работна задача.

Во текот на март 2011 година на целата територија на Република

Македонија се изведе масовна акција за пошумување на голини и опожарени површини. Акцијата беше подржана од Владата на РМ, а стручно-техничките работи за реализација на пошумувањето ги изврши ЈП "Македонски шуми". За таа цел Јавното претпријатие изготви Акционо-оперативен план за начинот на реализација на пошумувањето со подготовка на теренот и обезбедување на соодветен посадочен материјал во зависност од местоположбата на површините и различните природни фактори (орографските услови, геолошките, педолошките и климатските услови, степенот на ерозија). Со акцијата "Ден на дрвото-засади ја својата иднина"- пролет 2011 год. од страна на ЈП "Македонски шуми" во сите основни и средни училишта низ целата република дистрибуирани се декоративни садници за оплеменување на училишните дворови.

Во расадниците на ЈП "Македонски шуми" во периодот од 01-06 месец 2011 год. произведени се вкупно 15.633.788 броја садници од сите возрасти, од кои 10.716.818 броја се класично, а 4.916.960 се контејнерско производство.

Во текот на периодот од 01-06 месец 2011 година во државните шуми со кои стопанисува ЈП „Македонски шуми“ регистрирани се 52 пожари со вкупно опожарена површина од 629,70 ха, опожарена дрвна маса од 2500 м³ и вкупни трошоци за гаснење на пожарите во износ од 804.905,00 денари.. Вкупната штета од појавените пожари на ниво на ЈП се проценува дека изнесува 1.963.215,00 денари, а податоците се од доспеаните статистички листови од подружниците.

За работењето на шумочуварската служба може да се каже дека во првото шестомесечие поднесени се вкупно 1.610 пријави од кои 205 кривични и 1.405 прекршочни. Исто така откриени се нарушувања од непознат сторител при што е одземена дрвна маса од 1.498,17 м³.

Проценката на бесправно посечената дрвна маса изнесува 3.171,73 м³.

Според месечните финансиски извештаи од подружниците (со вклучена вредност на залихите) за период од 01-06 месец 2011 год. ЈП "Македонски шуми" оствари вкупен приход за распределба од основната и другите дејности во износ од 501.552.960,00 ден., вкупни расходи во износ од 677.059.283,00 ден. и искажува загуба од работењето во износ од 175.506.314,00 денари.

Остварените приходи во овој период од 2011 год. во однос на 2010 год. се поголеми за 5%, а остварените расходи се поголеми за 2%, што укажува на зголемување на економичноста во работењето, бидејќи приходите се зголемиле за поголем процент во однос на зголемувањето на расходите. Поради тоа и остварената загуба е помала од таа остварена минатата година за 4,72%, или за 8.702.032,00 денари. Особено е позитивно зголемувањето на приходите од основната дејност (продажба на огревно и техничко дрво) за 14,38%, или за 16.970.165 ден.

Во однос на планските проекции за 2011 год. на ниво на ЈП планираните приходи се остварени со 42,38%, а планираните расходи со 56,75%, а наместо проектираната загуба од 9.491.609,00 денари остварена е загуба во износ од 175.506.314,00 денари.

За овој период ЈП има остварено вкупен прилив во износ 643.535.302,00 ден., вкупен одлив во износ од 723.662.375,00 ден., а негативното салдо е 80.127.074,00 денари. Во споредба со минатата година вкупниот прилив е поголем за 6%, а вкупниот одлив за 13%.

Во однос на показателите на деловното работење, во овој период, во споредба со минатогодишниот, економичноста е зголемена за 15%, продуктивноста е намалена за 4% (финансиски), односно 8% (физички), а степенот на наплата е зголемен за 1%. Позитивно е што претпријатието овој период нема неизмирени обврски по основ на плати и придонеси од плати, обврски по основ на ДДВ, како и обврски по основ на достасани кредити и камати. Единствена неизмирена обврска е по основ на издвојување на средства за проширена репродукција на шуми и тоа во износ од 18.500.161,00 ден.

Во овој период на ниво на ЈП е остварена цена на чинење од 3.170,69 ден/м³ за огревето дрво и 3.449,85 ден/м³ за техничкото дрво. Во однос на планот остварената цена на чинење на 1м³ огревно дрво е поголема за 8,18%, а на 1м³ техничко дрво е поголема за 3,63%. Во споредба со истиот период минатата година остварената цена на чинење на 1м³ огревно дрво е поголема за 2%, а на 1м³ техничко дрво е помала за 5%. Причините за остварената висока цена на чинење може да се лоцираат во неколку насоки;

- Високо учество на режиските трошоци во вкупните трошоци за производство на огревно и техничко дрво, кое може да произлегува или од неекономичното работење на подружницата, или поради превработеност.

- Значителни средства за одржување на сопствениот возен парк и механизација поради нивна дотраеност и амортизираност.

- Неискористеност на сопствените работници во однос на исполнување на предвидените норми во фазите сеча, дотур, утовар и превоз.

Изготвиле:

Гордана Серафимовска

Биљана Чакаровска

СО МОДЕРНИЗАЦИЈА НА ПРОИЗВОДСТВОТО ДО ПОДОБРИ РЕЗУЛТАТИ

Денес ПШС “Бигла” од Демир Хисар е една од најдобрите подружници во состав на ЈП “Македонски шуми”.

Секоја година произведува околу 40 000 м³ дрво со различен асортиман, од кое најголем процент е огревно дрво.

Раководител на Подружницата ПШС “Бигла”, е дипл. правник Гоце Цветановски кој со Подружницата раководи од 2006. година, а со кого разговараме за состојбата во подружницата со која раководи, плановите и актуелната ситуација во подружницата.

- Секоја подружница има своја специфика. Кои се спецификите на ПШС “Бигла”, со која Вие раководите?

“Денес ПШС “Бигла”

од Демир Хисар е една од најдобрите подружници во состав на ЈП “Македонски шуми”. Таа секоја година произведува околу 40 000 м³ дрво со различен асортиман, од кое најголем процент е огревно дрво. Најголеми потрошувачки центри на производство на ПШС “Бигла” се Битола, Прилеп, Тетово (Јегуновце).

Секоја подружница си има своја специфика, за Бигла тоа е фактот дека од вкупниот сечив етат кој изнесува околу 45.000 м³, 90% е огревно

Лична карта на ПШС “Бигла” Демир Хисар

ПШС “Бигла” Демир Хисар стопанисува со површина од 24.337 ха шуми и шумско земјиште. Високостеблените шуми се застапени на површина од 2980 ха, нискостеблени се 19.500 ха и култури 900 ха. Останатиот дел се необраснато шумско земјиште, на површина од 957 ха. Од дрвните видови кои егзистираат во општината Демир Хисар најзастапени се дабовите (горун плоскач и други), буката, а има и други видови дрвја кои ги има во помал процент (јавор, јасен, липа, евла, јасика и други).

Шумите и шумското земјиште со кои стопанисува Подружницата ШС “Бигла” од Демир Хисар се поделени на шест шумско стопански единици и тоа: “Илинска Планина”, “Бигла”, “Брезово-Света”, “Суводол”, “Ставраково”, и “Железнец” на површина од 24.337 ха од кои високостеблени се 2.980 ха, нискостеблени 19.500 ха и шумски култури 900 ха. Шумскиот фонд е проценет на преку 2.000.000 м³ бруто дрвна маса од кои 49% зафаќа буково дрво, дабовите и останатите видови дрва зафаќаат 40% и шумските култури 11 % од дрвната маса. Тековниот годишен прираст изнесува 51.000 м³. Годишниот сечив етат изнесува 45.000 м³ во сите шумско-стопански единици.

Денес ПШС “Бигла” од Демир Хисар е една од најдобрите подружници во состав на ЈП “Македонски шуми”. Секоја година произведува околу 40 000 м³ дрво со различен асортиман, од кое најголем процент е огревно дрво.

дрво, што се должи на видот и квалитетот на состоините на шумите со кои располагаме. Значи, ние во производните планови немаме предвиденото производство на техничко дрво, освен мала количина на ситно и обло техничко борово и дабово дрво кои се употребуваат за граѓа. Букови насади за производство на трупци имаме само во ШСЕ Илинска планина и ШСЕ Бигла, но тие се уште немаат достигнато доволна старост за сеча, а и да се за сеча последниве две години буковиот трупец слабо се бараше на пазарот. Значи работиме главно со огрев и нешто ситно техничко и обло техничко дрво..Пласманот на огревно дрво е главно во Битола и Прилеп каде се продава по склучени договори со синдикати, повеќе дабово огревно дрво и дел за месното население во Демир Хисар, што претставува околу 10% од производството. Буково огревно дрво се пласира на пазарите на Тетово и во последно време, за фабриката во Јегуновце. Просечно, годишното производство е околу 36 000м³ дрвна маса, што изнесува околу 80% од планираниот дозволен сечив етат”.

- Од личната карта на подружницата се гледа дека располага со повеќе основни средства. Од недвижности, покрај управната зграда имате и два ревири...

Точно. Едниот е во Сопотница оваа година го доопремивме, така што и двата се во функција за сместување на шумарите кои одат на терен, како и уредувачите кои работат на подготовка на Шумско стопански основи, што значи дека ги имаат сите услови за престој. Управната зграда е исто така во наша сопственост. Планиравме во изминатиот период да инсталираме парно греење како начин за затоплување, меѓутоа излегоа проблеми со распишувањето на тендерите така што на два пати не е избран изведувач така што останува да се затоплува во управната зграда со соби за затоплување. Во стопанскиот двор Мраморица имаме кафеана која е во наша сопственост во моментот е дадена под закуп, станицата за технички преглед моментално која ја користи Здружението на возачи и истата е отуѓена некаде во 2005 год. Механичката работилница која што се наоѓа исто во стопанскиот двор на подружницата се користи за сервисирање на возилата и целокупната механизација со која располагаме. Стопанскиот двор е со капацитет за складирање до 14 000 м.п.р. огревно дрво и таму во моментот се наоѓаат, покрај огребот и повеќе заплени камииони и возила поради бесправна сеча и превоз на огревно дрво, кои што чекаат судска разврска. Покрај тоа располагаме и со бензинска пумпа за сопствени потреби, како и со ревириот Мраморица кој се наоѓа во истиот комплекс, на патот на извоз на дрвото кон Битола и претставува контролен пункт, за проверка и контрола на извозот на целокупното огревно дрво, кое се превезува во тој правец.

- Како е Вашето мислење за состојбата на снабдување со огревно дрво во Бигла и пошироко во регионот. Кажавте дека огревето дрво го пласирате на пазарите во Битола, Прилеп, Тетово...

Точно. Ние сме најголеми снабдувачи на пазарот во Демир Хисар, но и на пазарите на соседните подружници. Снабденоста е добра и успеваме да ги задоволиме потребите на граѓаните во овие градови заедно со матичните Подружници „Црн Бор“ – Прилеп и „Кајмакчалан“ - Битола. Кај нас се склучуваат договорите со Здруженија на пензионери, синдикални организации како и директни уплати од граѓаните, така што средствата доаѓаат на нашата приходна сметка, а ние имаме обврска да ги испочитуваме договорите во смисла на квалитет, рокови на испорака и други компоненти на договорите. На овој начин снабдуваме веќе со години, повеќе институции и установи во околината, со огрев.

- Една од болните точки на, скоро сите подружници е застарената механизација и слабата техничка опременост. Како вие излегувате на крај со овој проблем?

Од далечната 1952. година, откако е започнато со организирано стопанисување со шуми, првите чекори се направени со примитивни средства за работа. Сечата на дрвото се извршувала со секири, а се произведувало претежно огревно дрво, а само мал дел техничко дрво, кое се сечело со рачни пили и секири. Дотурот се вршел со анималии а извозот со еден камион ТАМ. Со текот на времето средствата за работа се усовршувале така што во 1970. година во сечата е воведена првата моторна пила, а во 1972. година е набавен првиот булдожер ТГ-50, со кој се вршело изградба и реконструкција на патиштата кои во тоа време биле обични влеки по кои се движеле запрежни коли и анималии. Првиот шумски камион е набавен во 1972. година и од таа година е забележан поголем технолошки напредок во шумското стопанство “Бигла”. Денес подружницата ШС “Бигла” располага со разновиден арсенал на механизација,

минибус “Застава” произведен 1988; комби “ТАМ” произведено 1977.; комбибус “ТАМ” произведен 1983. година.

Бидејќи ова е навистина болна точка на подружницата(и не само на оваа подружница), сметам дека во најбрзо време треба да се направат напори да се набават нови градежни машини и превозни средства, зашто тие се важна ставка во квалитетот на извршувањето на работните задачи. Нашето искуство и проценките се дека во моментот се трошат повеќе средства за поправка и одржување во употреблива состојба на постоечката механизација и потрошеното гориво (се знае дека овие машини трошат многу повеќе)отколку на пример, да се земат нови машини на лизинг и да се отплаќаат на рати. Сметам дека ова е битен момент кај сите подружници од типот на нашата, каде што се врши пробивање на нови патишта и одржување и реконструкција на шумските сообраќајници, нешто што е неопходно во шумарството.

- Една од битните компоненти кои влегуваат во стопанисувањето со шумите се шумски патишта. Каква е поврзаноста со шумски сообраќајници во оваа подружница?

Во ПШС „Бигла“ Демир Хисар отвореност и поврзаноста со шумски сообраќајници е добра. Патиштата се проодни, имаме добра отвореност и поврзаност до сите дестинации со кои стопанисуваме со меки шумски патишта, што е еден од битните фактори за несметано извршување на работата. Целиот потег од Зашле до Смилево е покриен со шумски сообраќајници долги 500-600 км кои се поврзани, отворени и проодни. Со тоа е достапен природот до сите ШСЕ, освен до Бигла, на кој во моментот работиме, и ШСЕ „Суводол“, кој гравитира спрема Крушево. Но околу 90% патиштата се отворени, што придонесува до квалитетот на работа, наше е само да ги прочистуваме и одржуваме овие патишта кои се стари и по 30-тина години. Одржувањето го правиме ние со наша механизација ТГ 50, а по потреба ангажираме и механизација од ЈКП Комуналец, со цел несметано и побрзо да се во употреба патиштата. Мислам дека е неопходно во најкраток можен рок да се набават мали катерпилари со гумени тркала (точкаши) од БОМАК или ИЦБ, кои би се користеле

но за жал сите средства се многу застарени и амортизирани, така што во текот на експлоатацијата бараат големи издатоци за одржување и зголемени трошоци за гориво. ПШС “Бигла” располага со следната механизација:

Камион “ФАП” 12-13 произведен 1990. година; камион “ФАП” 12-13 произведен 1983; камион “ТРОМБУС” произведен 1972; ТГ – 110 за ископ за земја произведено 1989; ТГ – 50 за ископ за земја произведено 1972; ТГ – 100 за ископ за земја произведено 1981; минибус “Неретва” произведен 1985; минибус “Неретва” произведен 1988;

за одржување на шумските патишта за која ставка верувам дека се трошат големи средства по Подружници кои немаат сопствена механизација за оваа намена. Овие возила можат да завршат поефективно и најбрзо прочистување, за разлика од нашите гасеничари, на кои им треба цел ден и повеќе да стигнат до определена релација, а потребно е ангажирање на вечно возило со платформа за транспорт на истите. Заклучокот е дека ние и сега се снаоѓаме во полза на работата, но би било далеку полесно и поефективно кога би ја обновиле механизацијата.

Заштита на шумите

“Што се однесува до заштитата на шумите од бесправни сечи, можеме да се пофалиме дека во последно време е многу добра. Имаме добра контрола на теренот која ја обезбедува квалитетната Шумочуварска служба која минатата година се доекипира и сега брои вкупно 16 шумочувари од кои дел се лиценцирани и кои во целост го покриваат теренот. Исто така имаме добра соработка со Шумската полиција со која се дополнуваме на теренот во одредени ситуации. Што се однесува до заштитата од шумските пожари, тука не можеме да кажеме дека сме задоволни за што ПШС “Бигла” вложува огромни напори и средства за да се справи со оние зла кои во последно време се сè позачестени и уништуваат големи површини под шума. Во последниве неколку години имавме неколку пожари (особено во 2007 па 2009 и 2010), со загрижувачки последици, предизвикани од човечки фактор. Најкатастрофална беше 2007. година во која година имавме два огромни пожари. во ШСЕ Суводол каде, изгубивме околу 5000 м.п.р огрев дел се наоѓаше во шума, а дел на шумско камионски пат. А траеше повеќе од две недели и беше зафатена површина од околу 700 хектари

букови и дел дабови насади. Истата година во ШСЕ Бигла имаше пожар каде беа зафатени околу 600 ха букова шума Исто така во 2010 година во подметнат шумски пожар беше запалена и целосно изгоре градежна машина УЛТ -150 наша сопственост која ја користевме за прочистување на шумски патишта која е целосно уништена. За поефикасно справување со овие појави потребна е поголема техничка опременост, во смисла на средства за набљудување и рано откривање на пожарите и средства за брзо делување односно гасење на пожарите (возила цистерни, и др.). Малку се подобри состојбата со набавката на повеќе грбни прскалки, кои помагаат во прв момент, но тука треба да споменеме дека зголемувањето на шумочуварската служба и нивното присуство присуството на терен придонесе опасноста од злоупотреба да се сведе на мал процент. Последиците од пожарите во буковите и боровите шуми се најкатастрофални, додека во дабовите има појава на сушење на дел од стеблата, со тоа што доколку се забележи ваква појава се прави чиста сеча но тоа нема некои големи размери или пак отстранување на оние стебла кои се сушат.”

- На складот во подружницата видовме големо количество на дрвна маса.

Овде доаѓа до израз и лошата комуникација со дирекцијата и одлуките кои се носат. на иницијатива на дирекцијата, без никакво мислење, консултација на подружниците, така што со Одлука на Владата се укина категоријата сеченица, а факт е дека таа категорија постои и дека треба да се најде модус за нејзина категоризација, уште повеќе, што со оваа категорија на огрев во изминатите години се снабдуваа граѓаните кои се со помали примања, така што ова им беше единствен начин да се снабдат со огревно дрво на легален начин.

Следење на современите трендови во стопанисувањето со шумите

„Тука не можеме многу да се пофалиме. И сами видовте со каква механизација работиме, а со таква механизација не можат да се следат трендовите... Ние се уште работиме по принцип и начин од пред триесетина години. Во недостаток на модерни средства, дотур вршиме и сега со анималии и со трактори за дотур кои се приспособени за оваа намена. И тоа само во делови, на пониските и посложени терени.. Ние работиме со подизведувачи на работите. На ниво на Јавно претпријатие се распишуваат тендери за годишни услуги во фазите дотур, сеча и превоз. Задоволни сме од работата на изведувачите, соработката е добра, иако со гломазноста на распишувањето на тендерите и нивната (не)успешност имаше мали проблеми, но ако работата убаво се испланира однапред, нема големи проблеми. За среќа ние имаме дел сопствени вработени и средства за фазите сеча дотур и извоз така што се надополнуваме со останатите изведувачи кои работат по тендер. За тендерите е најбитно да бидат навреме распишани за да се добро испланирани за да бидат успешни во првото објавување, што ќе овозможи навремено започнување на сезоната на производство. Во глобала не е лош начинот на работа со надворешни изведувачи зашто тие ја преземаат одговорноста за машините, за резервни делови, заштитата при работата, а наше на кое што треба да обрнеме поголемо внимание на рокот на плаќање кон изведувачите за да не се наруши соработката. Сегашнава ситуација не е добра од причини што се доцни со плаќањето кон надворешните извршители.“

- Ваше гледање на клучните проблеми во ЈП “Македонски шуми”. ПШС Бигла Демир Хисар, во континуитет работи со добивка и е една од подобрите во Јавното претпријатие, на што се должи тоа?

Првата моја забелешка имајќи го предвид моето искуство во работењето е неопходната потреба од обновување на механизацијата. Оваа неопходност ја елаборирав погоре во разговорот, а сметам дека, барем за подружници од овој тип, навистина треба да се размислува за набавка на нова механизација, доколку сакаме подобри резултати и олеснување и осовременување на процесот на работа во непосредното производство на дрво, било техничко, било огревно.

Друг момент, кој се провлекува долго време е системот на работа во ЈП “Македонски шуми”, односно влечење или покривање на загубите на нерентабилните подружници. Зборувам за финансиско покривање на подружниците кои имаат послаби резултати од условно речено, поуспешните и оние кои со традиција се подобро организирани. Решението го гледам, ова е мое лично размислување, во давање поголема самостојност на Подружниците, па по тој принцип на сукцесивна регионализација. Што подразбира ова? Подружниците кои не се во можност да ги покриваат своите трошоци односно повеќе трошат отколку што остваруваат приход да се припојат кон соседната подобра подружница. Од таму во иднина ќе се организира работата и производството на двете, а може и повеќе подружници.. Со тоа ќе се избегнат непотребни трошоците и загуби кои се прават во континуитет. Пример ШС Липа Крушево би се приклучила кон ШС Бигла Демир Хисар, така што заштитата и производството би ги извршувале во подружницата но под контрола од ШС Бигла Демир Хисар, која се покажала со подобро и

со подомаќинско работење и стопанисување. Во шумарството има добри предиспозиции и можности за работа и сметам дека би било штета да стоиме во место. Ние фактички сега стоиме во место, не одиме напред. ЈП “Македонски шуми” стопанисува со природно богатство, со непроценлива вредност. Имаме добар пазар и побарувачка на нашиот производ, огревното дрво, (со одлична цена) а во други подружници за техничкото дрво.

Пошумувањето во подружницата се извршува согласно посебните планови, врз основа на кој ние работиме. На истото

посветуваме особено внимание. За успешно реализирање на обврските од пошумувањето располагаме со расадник кој се протега на 4-5 ха, се наоѓа во Сапотница, а ефективно се искористени 1,5ха, каде имаме садници од црн и бел бор и произведуваме 600-700 000 садници годишно), во последно произведуваме и костен и даб, претежно за сопствени потреби, но имаме и побарувачка од другите подружници. Расадникот е во наша сопственост, но за жал не е опремен со вода и струја и работиме на примитивен начин.

Исполнување на планот и приоритети за работа во 2011. година

„Јас лично сум задоволен од работата на стручниот тим на ПШС „Бигла“ и имаме добра соработка, што се гледа од резултатите. И досега работела успешно, а во последните неколку години секогаш сме во позитива. Особено во овие години од кога е овај тим во Подружницата забележуваме многу добри резултати како на финансиски план така и на производен. Секоја година сме позитивни со повеќе од 10 тина милиони денари но истите се користат за покривање на загуби на други Подружници. Добивката од 2010 год. се покриваше загуба во Велес, Тетово и Караџица. Добивката од 2009 година се покри загубата на Македонски Брод во износ од 11. милиони денари со добивката од 2008 година се покриваше загуба на Дебар, Радовиш Валандово и Струмица.

Приоритети, веќе неколку пати повторивме, се осовременување на процесот на производство во сите сегменти. Друго, видовте на складот голема количина на т.н. сеченици која треба да се најде начин на пласман по пазарни цени. И решавање на проблемот со лежечка дрвна маса за која останува при процесот на сеча. Дали треба да се употреби за пелетирање, ставање во категорија на сеченици, или пак продавање на огревно дрво на тони. За ова последново треба да се создадат технички услови (средства за вагање, контрола и превоз на истото), а и за другите начини на пласман на оваа значителна количина на дрвото на пазарот, треба да се размисли на ниво на ЈП. Со дирекцијата на ЈП имаме добра соработка и покрај тоа што сметам дека слабо стоиме со електронското поврзување и комуникација, но малку ми пречи монополот на одлуки. Би требало да постои партнерски однос со подружниците, а не Подружниците да се ставаат во подредена положба. Во Подружниците имаме квалитетни раководители со повеќегодишно искуство кои можат да дадат квалитетни предлози и идеи, но спроведувањето на нашите идеи многу тешко оди се нема слух за тоа. Во секој случај ПШС “Бигла” претставува интегрален дел од ЈП “Македонски шуми” и ние и понатаму ќе работиме според плановите на јавното претпријатие, со надеж дека заедно ќе постигнуваме поголеми успеси. Од заедничкото работење во ЈП “Македонски шуми” задоволни сме од тоа што имаме единствени цени на трошоците за сеча, дотур, превоз како и од единствената продажна цена на дрвните сортименти.“

Разговорот го водеше: Соња Никчевиќ

ПРИРОДАТА НИКО

*Денес, сите ние
сме сведоци на
вистинитоста на
оваа изрека.
Сведоци сме дека
зборот екологија е
се поприсутен збор
во нашите речници,
во секојдневната
комуникација,
а неизбежен во
сите извештаи
на релевантни
фактори во светот,
во медиумите,
економијата, во
политиката, ако
сакате...*

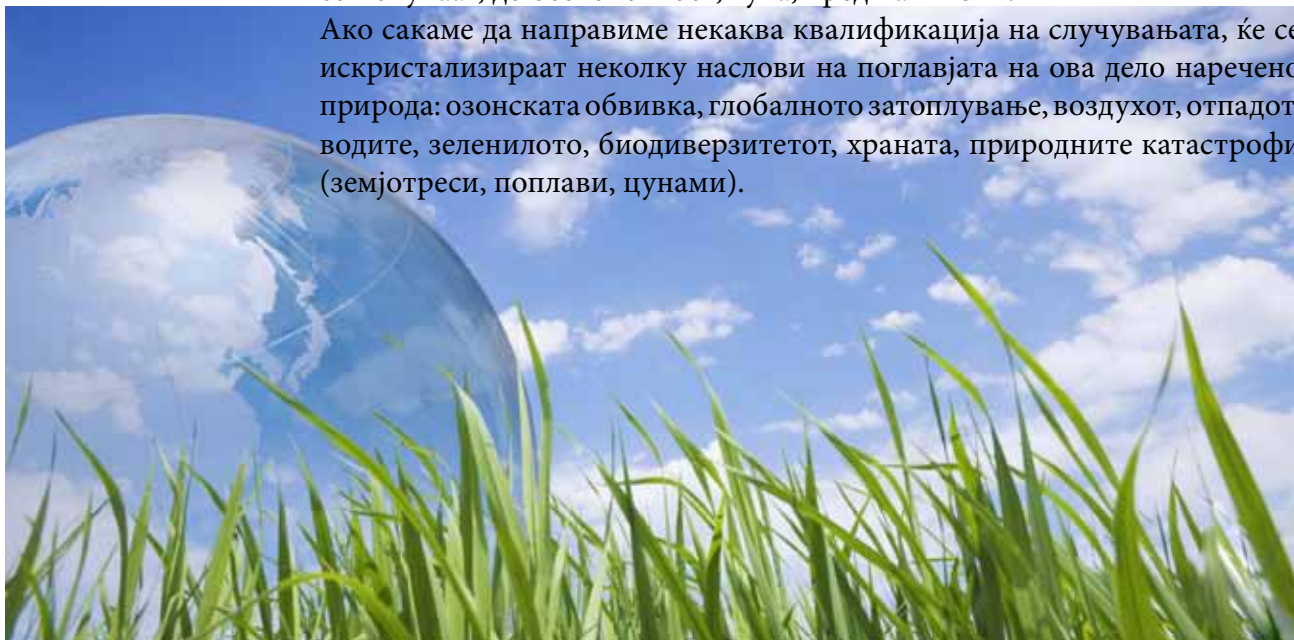
Терминот екологија прв пат бил употребен од германскиот биолог Ернест Хенрих Хекел, во 1869 година. Потекнува од грчкиот збор **олицос (домаќинство)**, кој го има истиот корен како зборот **економија**. Така, зборот екологија може да се толкува како **економија со природата**. Модерната екологија делумно започнува со Чарлс Дарвин, кој развивајќи ја својата теорија на еволуцијата, става посебен акцент на адаптацијата на организмите во нивната животна средина преку природната селекција. Исто така, важен удел за развојот на екологијата има и географот Александар Вон Хумболт, кој бил многу заинтересиран за тоа како и зошто се распространува вегетацијата во светот.

Денес, терминот екологија, покрај својата научна димензија, се користи и како синоним за грижата и заштитата на животната средина.

Значењето на овој збор, горе - долу сите го знаеме, но суштината содржана во неговото првобитно толкување како **“домаќинско однесување со природата”** и нормално и правилно користење на нејзините благодети, е многу малку применето. Сведоци сме на суровите факти на “казнување” од страна на природата на само, декларативната грижа за неа, сведоци сме колку природата може да биде немилосрдна во спроведувањето на своите закони, скапо наплатувајќи за нејзиното долгогодишно уништување. Сведоци, но и неми набљудувачи на драмата која се одигрува пред нашите очи, а со тоа и актери во делото наречено природа. Сцената наречена природа е огромна и пред наши очи се одигруваат сцени на сурови напади на животната средина, на полињата и ливадите, на шумите, водите и воздухот. Се нижат пред нашите очи сцени на “со отрови затруен воздух”, оштетена озонска обвивка, диви депонии на секој чекор, изумирање на животински и растителни видови кои тешко се приспособуваат на “новите услови за живот”, на зеленилото кое е препуштено самото на себе, на безброј запустени места “за одмор и рекреација”, на храна со сомнителен состав...

Малку, помалку, пред наши очи исчезнува светот од пред неколку десетици години, снемува цели острови, ликот на Северниот пол станува поинаков, поларните гребени го губат својот облик, и...уште многу сцени се менуваат, до бесконечност, тука, пред наши очи.

Ако сакаме да направиме некаква квалификација на случувањата, ќе се искристализираат неколку наслови на поглавјата на ова дело наречено природа: озонската обвивка, глобалното затоплување, воздухот, отпадот, водите, зеленилото, биодиверзитетот, храната, природните катастрофи (земјотреси, поплави, цунами).

ОГАШ НЕ ПРОСТУВА!

Озонската обвивка започнува да се оштетува несвесно, со почетокот на употребата на фреонот, во далечната 1930 година со почетокот на примената на ЦфЦ флуидите во индустријата на производство на фрижидери, за ладење, а подоцна и како аеросоли, изолации и агенси за растворање. Научниците го превиделе фактот, дека фреоните (по состав, хлор, фруор и јаглерод), во допир со ултравиолетовите зраци, ослободуваат хлор кој фактички го разградува озонскиот слој. Стабилноста и применливоста на ЦфЦ флуидите, токму поради нивната тешка разградливост се враќа како бумеранг, зашто, со децении испуштани во атмосферата, своја кулминација ќе доживеат околу 2020 година.

Глобалното затоплување, се очекува да кулминира во средината на овој век и да ја направи Планетата Земја, не толку пријатно место на живеење. Според предвидувањата на научниците, температурата на земјата ќе биде повисока за 1,5 до 4,5 степени, што ќе предизвика нерамнотежа во “кружниот тек” на сончевата топлина, која претходно со милениуми се враќала во вселената во вид на инфрацрвени зраци. Денес, под влијание на индустријата, атмосферата главно составена од азот и кислород, е “збогатена” со разни примеси со кои се создава завеса која ја заробува топлината и ја нарушува природната рамнотежа. Зголемувањето на температурата предизвикува опасно подигнување на морското ниво, дури до метар и половина, што

предизвикува појава на циклони и урагани и промена во распоредот на врнежите. Како резултат на нивното “неснаѓање”, изумираат одредени животински и растителни видови, а доколку глобалното затоплување го задржи ова темпо, крајниот резултат може да биде и целосна катаклизма на планетата.

Воздухот, или аерозагадувањето кое настанува како резултат на специфичните климатски услови, географските фактори, пренаселеноста на градовите, технологијата и густитиот сообраќај, е уште една опасност за човекот и неговата животна околина.

“Главниот проблем со загадувањето на воздухот во Скопје се должни на несоодветните местоположби на индустриските објекти кои се лоцирани во непосредна близина на населби. Самиот град е опкружен со планини кои создаваат услови за зголемување на концентрациите на штетните гасови во воздухот. Поставени се седум мерни станици во градот. Врз основа на овие станици се добиени следниве резултати:

Во последниве 8 години максималната дневна концентрација на сулфур диоксид (SO₂) ја надминува дозволената граница од 150 мг /м³ до 35 пати годишно. За разлика од другите мерни станици кои ги задоволуваат нормалните концентрации на SO₂, трите мерни станици во центарот на градот имаат значително повисока просечна вредност (92.68 и 75 мг/м³). Додека пак максималната дневна концентрација на чад ја надминува дозволената граница од 50 мг/м³ до 123 пати годишно.”(Извор, Сорос)

Отпадот

Колку и да го одвраќаме погледот од она што не опкружува, од реалноста, скоро на секој чекор гледаме слика на расфрлани ѓубришта, смет расфрлан надвор од контејнерите, непријатна миризма која се шири понекогаш и низ цели населби. Само во Скопје, годишно, во просек се собираат 600 до 700 илјади кубни метри цврсти отпадоци, а околу 500 илјади кубници се комунален смет. И додека во развиениот свет отпадот се преработува во секундарни производи, кај нас се таложи насекаде. Единствениот третман на отпадоците во елементарна форма, завршува на едно место - во депонијата Дрисла. Обидите што во последно време ги прават градските власти, за “делење” на отпадот по состав (стакло, цврсти материјали, биоразградлив отпад), се се уште во зачеток и нема конкретни сознанија за постигнатите резултати. Со решавање на овој горлив проблем во голема мерка ќе се намалат паразитите кои демнат од дивите депонии.

Водите како ресурс многу важен за опстојувањето на планетата, за жал се маргинализирани во однос на нивниот квалитет. Реките во Скопската котлина Вардар, Лепенец, Треска, Пчиња, на некои места го достигнуват загадувачкото четврто ниво на загаденост, а некаде загаденоста е толкава, што не може да се измери. Причина за ова е неконтролираното влевање на атмосферската и фекалната канализација, индустриските отпадни води. Непостоењето (или малиот број) на пречистителни станици доведува до присуство на различни тешки метали, органски и неоргански загадувачки материји, кои го намалуваат количеството на кислород во водата.

Немањето кислород им пресуди на краповите и на сомовите

Од Здружението на рибопроизводители велат дека заситеноста на водата со кислород од само 7 отсто било далеку од нормалното поради што дошло до помор на рибите. Недостигот од кислород во Тиквешкото Езеро најверојатно е главната причина за поморот на 150 тони риба во неколкуте рибници во оваа најголема вештачка акумулација во нашата земја.

- Во овој период од годината често имаме намалување на нивото на водата и намалување на кислородот. Во водите се појавува еден вид фито планктон или алга која во текот на денот, преку процесот на фотосинтеза, ослободува кислород, а преку ноќ го троши кислородот и на тој начин се одржува некаква рамнотежа - објаснуваат од Здружението на рибопроизводители на Македонија, „Аква фортис”.

Огромни штети

Мртвите рибинатоварени со трактори и камиони се носеа на депонијата „Мелци” во Кавадарци. Таму се засипуваа. Дознаваме дека штетите се огромни, но вистинските цифри допрва ќе се проценуваат. Инаку, ниту еден од рибниците не бил осигуран.

Во сила се уште е забраната за капење и рекреација во водите на Тиквешко, наводнување и напојување стока, јавија од Центарот за јавно здравје Кавадарци кој и ја воведо забраната. Повторно се земено решение за испитување на квалитетот на езерската вода. (Дневник, 03.08.2011.)

Зеленилото

Ако градовите ги сметаме за самостојни организми кои функционираат во одредена средина, тогаш неизбежен и неопходен орган се белите дробови, а функционирањето на овој орган неопходно е поврзано со зеленилото. Со колкав капацитет се дише во Скопје покажува податокот дека пред 50-тина години секој скопјанец бил сопственик на 8,75 квадратни метри, денес таа бројка е сведена на околу 7 метри квадратни. Намалена е. Македонија е земја преполна со зеленило, но урбанизацијата, градењето на станбени, деловни и којзнае уште какви објекти, без планиран зелен појас

кој ќе овозможи непречен проток на воздух, ги лишува жителите (особено на Скопје) од можноста да дишат со “полна сила”. За пофалба е Акцијата Ден на дрвото-Засади ја својата иднина, со која за последниве 4 години се засадени вкупно 28 000 000 дрвца, на површина од 9800 ха. ЈП Македонски шуми како активен учесник во оваа акција го дава својот придонес за зачувување на здравата животна средина.

Биодиверзитетот

Голема е бројката на растителни и животински видови кои се во изумирање. Ова е секако, лоша вест поврзана со развојот на цивилизацијата. Иако е невозможно да се определи темпото на исчезнување на некои видови, научниците велат дека ако пред 65 милиони години, на секои две години изумирал еден вид, сега таа бројка се движи од 60 до 90 илјади растенија и животни, што значи за 150 илјади пати побрзо од динамиката на природниот процес на изумирање годишно! Загрижувачки!

На нашите простори егзистираат околу 3500 растенија, а животинскиот свет го сочинуваат 55 видови риби, 78 цицачи и дури 350 видови птици, 93 претставници на фамилијата водоземци и 31 влечуги. Подзакрилана законот за заштита на природата се 25 природни резервати со вкупна површина од 292 ха или 6,5 отсто од територијата на државата. Но, тоа не значи дека биодиверзитетот во нив е заштитен. Факторот Човек, за жал е главен причинител за жртвите како што е белоглавиот орел, симбол на овие краишта, кој се поретко ги надлетува кањонот Матка и Демиркаписката клисура. Слична е судбината и на египетскиот мршојадец, орелот змијар, црниот штрк, малиот корморан, чапјата лажичарка, еленот лопатар, муфлонот, видрата...а од растителните видови најадекватен пример е тивкото исчезнување на темјанушката “натхалиа раммонда”, која ја има уште на две три места во Европа.

Храната

Менито на современиот човек (особено на децата во развој) најчесто го сочинуваат хамбургери, пици, чипсови, газирани безалкохолни (вештачки) пијалаци...на рафтовите на маркетите во атрактивна амбалажа се нудат конзервирани риби, месо, зеленчук и овошје...Сите овие производи содржат помалку или повеќе вештачки додатоци, бои, ароми, нитрати, пестициди, а како последица на употребата на ваква храна се појавуваат разни пореметувања во организмот. Нутриционистите алармираат на загаденоста на скоро сите прехранбени продукти, вклучувајќи го и зеленчукот и овошјето кои се третираат со разни хемикалии. Хемиски или бактериолошки неисправната храна постепено но сигурно го уништува човечкиот организам и предизвикува заболувања на органите за варење, нервниот систем, крвта, па дури и на коските. За жал, како и од сите останати глобални опасности, и оваа не може да се избегне. Останува на индивидуалното сфаќање на начинот на исхрана, кој и покрај сите настојувања, на глобално ниво е недолотворен.

Природните катастрофи

Поплава е природна појава (непогода), којашто се појавува заради високиот водостој во реките и езерата, поради што водата се

прелива или излива од коритата и го поплавува околното подрачје. Причините што водат до висок водостој во реките и езерата се најчесто топење на снегот, обилни врнежи од дожд или некоја голема бура, попуштање на брана и сл.

Земјотрес или **потрес** е природна појава, којашто е резултат на поместувањето на тектонските плочи, движењето на Земјината кора, при што се ослободува голема енергија што води до потресување на земјата. Јачината на потресот зависи од повеќе фактори, како што се количината на ослободена енергија, длабочината на хипоцентарот, оддалеченоста од епицентарот и составот на Земјината кора.

Земјотресот се манифестира со потрес или дислокација на Земјиното тло. Јачината на земјотресот се изразува со помош на Меркали-Канкани-Сибергова скала, попозната како Меркалиева скала, којашто има 12 степени и се темели врз разорноста и последиците од земјотресот. Постои и Рихтерова скала или скала на Рихтер, којашто има магнитут од 0 до 9 степени и се темели врз јачината (количината) на енергија што се ослободува при потресот. Науката што се занимава со изучување на земјотреси се нарекува сеизмологија, но и покрај големиот напредок на технологијата и новите сознанија, и денес е многу тешко да се предвиди земјотресот и неговите последици. Направата со којашто се мери земјотресот се нарекува сеизмограф, а документот што останува се нарекува сеизмограм. Постојат повеќе видови на земјотреси, меѓу кои најчести (90% од случаевите) се т.н. тектонски потреси, коишто воедно се и најсилни и најразрушувачки. Наречени се тектонски бидејќи настануваат при движењето и допирот на тектонските

Земјотресот во Скопје 26.Јули, 1963.

плочи. Постојат уште и вулкански земјотреси (7% од случаевите), коишто се послаби и настануваат при ерупција на вулкан, и земјотреси коишто настануваат при пропаѓање на земјиштето, т.н. одронски земјотреси (3% од случаевите). Земјотресот со случува во внатрешноста на Земјата и тоа место се нарекува жариште. Точката во внатрешноста на Земјата каде што настанува земјотресот се нарекува хипоцентар, а на површината на земјата епицентар. Според длабочината, хипоцентарот може да биде плиток (до 70 км длабочина), среден (од 70-300 км длабочина) и длабок (300-730 км длабочина).

Земјотресот се шири во бранови. Според брзината на ширење, се делат на лонгитудни или примарни и трансверзални или секундарни. **Цунами** (јапонски: 津波 - пристанишен бран) (津 „цу“, пристаниште; 波 „нами“ - бран) е природна појава на огромни бранови кои потекнуваат од земјотрес или вулканско избувнување, при што се поместуваат тектонските плочи на дното на морето и настанува привремено вознемирување на површината на океанот или

морето. Исто така цунамите може да бидат создадени од удар од големи вселенски тела, како на пример метеорити.

Според најновите сателитски снимки што ги објави Европската вселенска агенција се потврдува дека цунамито што го погоди Јапонија на 11 март, предизвикало бранови кои отцепиле огромни санти мраз во Антарктикот.

Сателитските снимки снимени на 12 март од сателитот „Енвисат“ на ЕСА, прикажуваат дека огромни санти мраз се откачиле од вечниот мраз во Сулцберговиот Залив. Четири

дена подоцна, на 16 март, тие веќе пловеле во Росовото Море. Најголемата санта мраз е со големина 9,5 на 6,5 километри, односно површина поголема од таа на Менхатан. Нејзината дебелина пресметана според анализите на снимките од страна на екипите на НАСА, била околу 80 метри. Земјотресот во Јапонија предизвика гигантски бранови кои се проширија низ Тихиот Океан се до Антарктикот, каде тие биле високи само 30 сантиметри. Но, нивното движење од долу на горе беше доволно да предизвика притисок во ригидната структура на мразот и да предизвикаат кршење на големи блокови мраз, вели ЕСА во соопштението до јавноста.

Заклучок

Но, останува клучното прашање односот на човекот кон природата, кон својата животна средина и кон себе самиот, пред се... Во трката за профит, луѓето често ги заобиколуваат и прекршуваат нормите и познатите ограничувања, заборавајќи дека е одамна поминато времето кога природните ресурси се големи, неограничени, неуништливи... Затоа, цинично звучат забелешките на надлежните дека се прават исклучителни напори за почитување на еколошките норми. Едно е сосема сигурно доколку човекот не го промени својот однос кон природата нејзината реакција ќе биде сосема природна, бранејќи се себе си, природата ќе го уништи, агресивниот, невнимателниот, себичниот, неприроден човек.

Подготви Соња Никчевиќ

ВО БОРБА СО ОГНЕНАТА СТИХИЈА

Од самото откритие на огнот, човекот настојувал да го контролира и да го приспособи за свои потреби, за да опстане во суровата природа. Развојот на човечкиот род може да се мери со степенот на совладување на огнот и приспособување на своите потреби (подготвување на храна, греење, топење на метали...) Кога човекот почнал да создава населби за живеење, покрај користа, огнот станал и потенцијална опасност. Може да се каже дека тогаш започнува историјата на борбата на човекот против пожарите...

Проблемот на појава на шумски пожари е глобален и во светот, секоја година страдаат околу 350 милиони хектари шума (извор ФАО). Пожарите претставуваат постојана опасност за шумските комплекси. Во одредени околности можат за кратко време да предизвикаат огромни материјални штети и да добијат димензија на природна и еколошка катастрофа.

Сведоци сме на климатските промени кои директно влијаат на зголемувањето на опасноста од избивање на пожари. Во периодот од 2000 до 2010 година страдале вкупно 97 875,57ха под шума и шумско земјиште, или опожарена дрвна маса од 1 516 000 м³, а бројот на регистрирани шумски пожари е 2332, за период од 10 години.

ПРЕГЛЕД
На шумски пожари за период од 1999-2010 година, заклучно со 31.08.2010 година на ниво на ЈП"Македонски шуми"

Ред. Број	Година	Број на пожари	Опожарена површина ха	Опожарена дрвна маса м3	Трошоци за гаснење денари	Вкупна штета од пожарот денари
1	1999	69	2,414.80	1,905.00	104,000.00	105,837,151.00
2	2000	476	46,235.73	711,782.00	60,520,814.00	969,852,057.00
3	2001	161	6,263.30	88,260.00	4,142,270.00	610,814,677.00
4	2002	65	1,186.30	24,661.28	941,972.00	18,531,939.00
5	2003	144	1,068.88	10,987.00	2,765,688.00	15,594,691.00
6	2004	94	892.05	4,322.30	1,439,302.00	91,083,591.00
7	2005	182	1,368.00	1,063.00	2,584,114.00	25,287,638.00
8	2006	138	2,085.95	12,978.00	2,763,983.00	148,712,782.00
9	2007	652	35,248.06	617,678.00	23,598,042.92	1,311,167,721.95
10	2008	249	7,411.70	37,362.50	5,897,256.00	280,083,235.00
11	2009	38	197.00	756.50	313,627.00	5,812,889.00
12	2010	64	1,112.50	5,000.00	985.455.00	90.000.00
ВКУПНО		2332	97,875.57	1,515,999.08	105,071,068.92	3,582,778,371.95

Според податоците од изминатите 10 години, просечниот број на пожари годишно изнесува 203, со просечно годишно опожарена површина од околу 8 018 ха и просечно годишно опожарена дрвна маса од околу 93 167 м³. Во Република Македонија 2000 и 2007 година ќе бидат запаметени и регистрирани како години со најголем број, најинтензивни и најпространи шумски пожари.

Во текот на 2000 година регистрирани се 398 шумски пожари, со вкупно опожарена површина од 32 939 ха и со вкупно опожарена дрвна маса од 538 569 м³.

Во текот на 2007 година регистрирани се 620 шумски пожари, со вкупно опожарена површина од 39 162 ха и со вкупно опожарена дрвна маса од 392 769 м³. Неповолните временски прилики(високи температури, суша), условите за избувнување на пожари се поволни и годинава. Причината за избувнување на шумски пожари според статистичките податоци и кај нас како и во светот е човечкиот фактор. Најголем број од шумските пожари настанува како последица на неодговорно однесување на земјоделците, туристите, излетниците, граѓаните...а како најчест пример се палењата на стрништа и растителни отпадоци кои се палат во близина на шумски комплекси. Ваквите пожари се движат со огромна брзина кон шумата и најчесто тешко се гаснат.

За шумските пожари

Шумскиот пожар е неконтролирано, стихийно движење на огнените јазици по шумска површина. Спаѓа во редот на природни катастрофи. Се разликува по видот, начинот на настанување и по последиците кои ги предизвикува. За појава на пожар, потребна е определена температура, воздушен притисок и кислород. Ако еден од овие предизвикувачи се отстрани, пожарот престанува. Летниот период е критичен за појава на пожари.

Со настапувањето на сушен период, високи температури на воздухот и на површината на земјата, релативно ниската влажност на воздухот, како и масовното зреење и сушење на тревната вегетација, нагло зголемување на бројот на луѓе (евентуални предизвикувачи на пожари), кои ја посетуваат шумата, создадени се услови за зголемена појава на шумски пожари.

Штетите од пожарите се фатални и тешко надоместливи. Пред се, во пожарите страда човекот, се уништува дрвната маса, настанува ерозија на почвата во шумите, се оштетуваат физичките својства на подлогата, се намалува количината на хумус во почвата, а со тоа и производните вредност на почвата, се нарушува естетската вредност на животната средина, угинуваат дивите животни, горат објекти во шумата...

ЈП „Македонски шуми“ во борба со шумските пожари

Секое лето сме сведоци на појава на бројни шумски пожари, кај нас и во светот, за што треба многу време и материјални средства за да се надоместат штетите. Тоа наметнува обврска за постојано превенирање и контролирање на шумските пожари.

Согласно Законот за шуми член 43 субјектите што стопанисуваат со шумите, ЈП „Македонски шуми“ се должни да преземат мерки за заштита на шумите од бесправни сечи, шумски пожари, елементарни непогоди, растителни болести, штетници, бесправно напасување на стока и други оштетувања.

За справување со шумските пожари секоја подружница има мобилни екипи на теренот, сопствени сили и регионални сили.

Подружниците изготвуваат **Годишен Оперативен План** за заштита на шумите од пожари и врз основа на член 10 од Законот за заштита и спасување (Службен весник на Р.М бр. 36/04, член 43 и 52) од Законот за шумите

(Службен весник на Р.М бр.47/97, 71/04 и 89/04) Правилникот за посебните мерки, членовите 13 и 39 за заштита на шумите од пожари (Службен весник на Р.М бр.69/01) точка 1 од Овластувањето од Директорот на подружницата најкасно до 31.12. во тековната година а давање до 01.01. во наредната година донесува одлука за усвојување на **Годишниот Оперативен План**.

Соработка со институции и организации во Република Македонија во гаснење на шумски пожари

Како што веќе споменавме, според постоечките законски регулативи, ЈП „Македонски шуми“ има обврска да ја штити шумата од негативни влијанија, вклучувајќи ги и шумските пожари. Покрај опременоста и обученоста еден од најважните фактори за успешно справување со шумските пожари е и соработката со останатите институции и организации во системот на заштитата. ЈП „Македонски шуми“ според досегашното искуство најголема соработка во однос на заштитата на шумите од пожари имала со:

- **Дирекцијата за заштита и спасување:** Оваа соработка се огледа во доменот на инспекцијата и заедничкото делување при локализирање и гасење на шумските пожари.

- **Професионалните ПП единици:** Во случаите кога силите на ЈП „Македонски шуми“ не се доволни да се локализира и изгасне некој шумски пожар, на помош доаѓаат професионалните ПП единици.

- **Локалната самоуправа:** Локалната самоуправа има голема улога при организирањето на превентивните мерки за заштита на шумите од пожари, како и при

логистичката поддршка (со луѓе и опрема) при локализирање и гаснење на поголеми шумски пожари на нивната територија.

- Армијата на Република Македонија:

Најчеста е соработката за време на локализирање и гаснење на шумските пожари, односно преку ангажирање на ресурси од армијата при овие акции. Вообичаено тоа се војници-гасначи и ангажирање на леталата (хеликоптерите) на АРМ.

- Центарот за управување со кризи: Во случаи како што беше 2007 год., кога за време на големите шумски пожари беше прогласена кризна состојба во Република Македонија, соработката со ЦУК е од големо значење. Тоа е уште појасно ако се знае фактот дека во таква ситуација тие ги координираат сите активности на теренот.

- Управата за хирдометеоролошки работи:

Еден од важните фактори за развој на шумските пожари и за предвидување на натамошните активности за нивното гаснење е временската состојба. Податоците за време на пожарната сезона што се добиваат од УХМР се од големо значење за ЈП „Македонски Шуми“.

- Противпожарен Сојуз на Македонија:

Соработката со ПСМ најмногу е во доменот на организирањето и спроведувањето на превентивните мерки за заштита на шумите од пожари. Исто така, во одредени делови на Македонија членови на ПСМ односно ОППС-и и ДПД-а земаат активно учество во локализирањето и гаснењето на шумските пожари.

- Шумската полиција: Во фазата на рано откривање на пожарите и откривање на причинителот соработката со шумската полиција е голема. Исто така, шумската полиција, во согласност со своите задолженија и капацитети, често пати учествува и при гасењето на пожарите.

Земајќи го сето ова предвид сосема е јасно дека ЈП „Македонски шуми“ во своите активности за заштита на шумите од пожари соработуваат со голем број на субјекти, како во доменот на превентивата и пресупресијата така и во доменот на супресијата. Со оглед на степенот на организационата поставеност на сите институции и организации, нивната опременост (со материјални и човечки ресурси) соработката не секогаш е на највисоко ниво. Главни причини за ова се:

- недоволната опременост (со материјални и човечки ресурси)

- преклопувања на надлежностите
 - недоволна координираност во акциите
 - немање на стандардни процедури за одредени ситуации
 - недостаток на финансиски средства и сл.
- Без оглед на сите овие недостатоци, во пракса има многу примери каде што соработката на ЈП „Македонски шуми“ со другите институции и организации од системот за заштита на шумите од пожари била на многу високо ниво. Најчестата причина за ваквите позитивни примери е личното залагање на поединци од различни институции и организации, односно личните меѓусебни релации кои придонесуваат за сигурност и доверба во акциите.

Шумски пожари во 2011 година

Според зборовите на пом. директорот на Сектор за заштита на шумите во ЈП Македонски шуми, шум инж. Јован Чаковски, и годинава има појава на голем број шумски пожари. Покрај енормно високите температури во летниот период во годинава, причинител е човечкиот фактор или негрижата на човекот и неадекватното однесување на поединци.

“Според податоците кои се нецелосни, годинава има појава на вкупно 90 шумски пожар (заклучно со месец август), при што се зафатени 2300ха под шума и шумско земјиште. Треба да се нагласи дека во однос на површината, штетите не се многу големи бидејќи се работи за површини зафатени од пожари во пасишта и нискостеблени шуми, така да станува збор за штети од претежно еколошки карактер.

Исто така треба да ги нагласиме резултатите од подобрувањето на техничката опременост (авионите за гасење пожари) на институциите кои се засегнати од овој проблем, како и нивната меѓусебна комуникација и соработка. Резултатите на оваа соработка се покажаа конкретно при гаснењето на пожарот на Пелистер, во кој, за жал беше зафатена огромна површина под шума (околу 500ха). Во гаснењето на овој пожар со широки размери координирано гаснеа Дирекцијата за заштита и спасување, Противпожарните бригади од Битола, припадници на АРМ и локалната самоуправа предводена од градоначалникот на Битола, Владимир Талевски, дел од месното население и екипите на ЈП “Македонски шуми”.

Од ЈПМШ, на теренот имаше 50 вработени од ПШС “Бор”-Кавадарци и обучена екипа за гасење на пожари со камионот за гасење пожари, со 100% учинок на теренот. Пожарот, благодарение на екипираноста и пожртвуваноста на гасителите беше локализиран за релативно кратко време од 3 и пол часа.

Фактот дека и овој пожар е најверојатно подметнат, односно дека причинителот е човек, укажува на тоа дека треба да се делува едукативно и превентивно врз свеста на граѓаните.”

С.Н.

ЦЕЛОСНА ЗАБРАНА ЗА ДВИЖЕЊЕ ВО ШУМИ

Министерството за земјоделие шумарство и водостопанство издаде Соопштение за забрана за движење во шума.

Забраната стапува во сила на 25.08.2011 година и ќе трае 10 дена кога ќе биде целосно забрането движење низ шумите во Македонија. Целта на оваа забрана е превенција од можни пожари поради зголемените температури во земјава. „Се задолжуваат МВР, гранична и шумска полиција, 24 часа да вршат легитимирање и контролирање во шумските предели. МВР, АРМ и Дирекцијата за заштита, спасување и АЦВ да вршат дополнителни надлетувања, ако се забележи појава на пожар соодветно и брзо да се реагира“, изјави Љупчо Димовски, министер за земјоделство, шумарство и водостопанство

Забраната ќе важи до 25.август до 3 септември, а само вработените во претпријатијата кои вршат сеча ќе смеат да влезат во шумските појаси. ЈП “Македонски шуми” на ниво на подружници издаваат соодветни дозволи за движење во шума. Министерството за внатрешни работи, граничната и шумската полиција во следните 10 дена ќе вршат 24-часовна контрола и легитимирање на секое лице кое ќе го затекнат во шума”.

ТОМЕ ЛИСИЧАНЕЦ

Тиквешкото Езеро до неодамна беше најголемо акумулационо езеро во Република Македонија со должина од 20 - 28.5 км и водена маса од 300-450.000.000 м³ во зависност од наполнетоста.

ЕКОЛОШКИ КАТАСТРОФИ -

ТИКВЕШКО ЕЗЕРО

Тиквешко Езеро за општина Кавадарци, Неготино, Росоман и делумно Велес е капитален стопански објект, првенствено за земјоделието, за кое се наменети 70% од корисната водена маса, а 30% се користат за производство на електрична енергија. За таа цел изградено е над 700 км долга мрежа од канали со кои е можно да се наводнуваат околу 20.000 хектари земјоделски површини, што за земјоделското производство на Р.Македонија е од големо значење. Од друга страна, Тиквешкото Езеро е богато со риба, по целиот брег има над 3.000 викендички и над 60 рибници и ресторани, па така за општина Кавадарци има големо туристичко значење. Околината на Тиквешкото Езеро е богата со разновидна флора и фауна, преубави пештери, па затоа 18.000 хектари од терените околу Езерото се прогласени за Споменик на природата. Во истиот простор се наоѓаат и повеќе културно – историски споменици.

Езерото е настанато во 1968 год по изградбата на насипна брана со бетонско јадро.

Езерото се полни од водите на Црна Река и нејзините притоки од изворите во Пелагонија кај село Железнец, па се до вливот на Тиквешкото Езеро. При својот тек Црна Река ги собира водите од Пелагониската рамнина и околните планини кои гравитираат кон неа, но и сите отпадни води од сите населби, индустриски капацитети, рудници и земјоделски површини, што прави огромен слив од 5.235.000 хектари, или 1/5 од вкупната површина на Р.Македонија.

Ова покажува дека Тиквешкото Езеро е акумулационен базен на Пелагонискиот регион, што директно значи и депонија на отпадните води од Пелагонија.

Во Езерото се сливаат комуналните води од сите градски и селски населби во кои што живеат околу 600.000 жители, индустриските отпадни води, хемикалиите од околу 150.000 хектари земјоделски површини кои ги однесува дождот, пепелта од термоелектраните, за која се знае дека е радиоактивна, па дури и јаглена прашина од рудникот Суводол.

Секоја година од средината на јули до средината на август во езерото се појавува енормна количина на фитопланктон, кои инаку е индикатор на загаденост со отпадни комунални води. Тоа го потврдија и последните анализи на водата кои покажаа присуство на амонијак 100 пати над нормалата. Секако за оваа појава придонесува и распаѓањето на остатоците од храна и отпадоци од рибниците кои исто така паѓаат и гниат на дното под рибниците. Кога на се ќе се додадат и енормно високите температури во овој период од годината кои заедно со сите други фактори придонесоа површинските слоеви на водата да станат погубни за над 200 тони риби од рибниците.

Меѓутоа, состојбата на водата во разни деловина езерото и концентрацијата на загадувачи не е секаде иста. Езерото е проточно, а во многу заливи се вливаат чисти планински потоци и рекички кои на локално ниво ги менуваат микроусловите на водите, што придонесе за појава на секакви претпоставки, озборување, обвинувања меѓу граѓанството, често и со политичка заднина.

Суштината е и ќе остане, во фактот дека Тиквешкото Езеро досега во општо нема соодветен третман според неговото значење и улога за регионот, неговите суштински специфичности кои ги наведовме, а кои ги нема ниедно друго акумулационо Езеро во Македонија.

Неговите проблеми како вид на еколошка катастрофа ниту припаѓаат, ниту можат да се решаваат на локално ниво и со локални мерки и средства. Тоа е државен и до некаде меѓудржавен еколошки проблем со сериозни импликации на здравјето на многубројно население и многубројни стопански дејности.

Најсоодветен пристап за решавање на проблемот е студиозно и сериозно утврдување на вистинските состојби и потоа суштинско одредување на мерки и решенија за долгорочно надминување на овој сериозен еколошки проблем.

ПРИРОДНИ КАТАСТРОФИ КОИ СЕКОЈ МОМЕНТ МОЖЕ ДА НЕ ВРАТАТ ВО КАМЕНАТА ДОБА

Ерупцијата на вулканот Eyjafjallajökull во Исланд повторно го насочила вниманието кон парадоксот на модерното време - колку е поголем степенот на технолошка развиеност, толку повеќе се зголемува опасноста од природни катастрофи.

Пред шеесет година ваквата ерупција не би имала никакво влијание, но со развиениот авионски сообраќај е нанесена финансиска штета на глобалните стопанства.

Постои цела низа на природни катастрофи чие влијание може да биде силно поради технолошката развиеност, пишува британскиот Телеграф и го истакнува пописот на таквите катастрофи.

Соларни бури

Една од можните такви катастрофи е Соларната бура. Поради варијацијата во магнетното поле на неколку дена се создаваат страшни бури, кои во вселената со брзина од 8 милиони километри ослободуваат големи количини на честички. За влијанието што може да го има на Земјата одлучуваат 2 фактори, а првата е чиста среќа, односно колку би била јака бурата која

би ја погодила планетата.

Во 1989 година една силна бура ја погоди северната хемисфера, па поради тоа Канада 9 часа беше без струја. Соларните бури може да бидат и до 10 пати појаки. Поради големата зависност од технологијата, снемнувањето на струја би предизвикало голема штета во целиот свет, а тоа најмногу би го почувствувале развиените земји кои имаат голема потреба од технологијата.

Магнетно поле на Земјата

Најдобра заштита од Соларните бури нуди магнетното поле на Земјата. Тоа во одредени интервали прави пресврт, па југот е север и обратно. За време на тој пресврт кој трае илјадници години, планетата ја губи заштитата од магнетното поле, па е повеќе изложена на влијанието од вселената како што е радијацијата и Соларните бури.

Последен пат магнетното поле имаше пресврт пред 800.000 години. Некои знаци водат до тоа да се мисли дека пресвртот се случува токму сега бидејќи 80% од силата во последните 150 години е намалена. Живиот свет на Земјата последниот пресврт го

помина без поголеми проблеми, бидејќи не би можело да предизвика уништување на човештвото, но може да предизвика големи катастрофи.

Астероиди

На секои илјада години Земјата ја погодува некој помал астероид, со дијаметар од 50 метри. Тој е минијатурен за разлика од оној од 10 километри кој ги убил диносаурусите и астероидот кој ја предизвика Тунгуската катастрофа во 1908 година покажува колку разорна може да биде нивната моќ.

Конечно, многу филмови се позанимаваа со ова прашање. Бидејќи не постои некоја заштита од астероидите, вистината е дека тоа е како игра на руски рулет само со поголема штета од оригиналната игра.

Вулкани

Научниците предупредуваат дека ерупцијата во Исланд би можела да биде само увод за катастрофите кои следат, бидејќи ерупцијата може да биде многу појака. Многумина се потсетија на ерупцијата Лаки од 18 век чии последици се почувствувале до Јапонија. Прекилот на авионскиот сообраќај насене штета од 2 милијарда долари, повеќе од целата борба против терористите. Тешко би било да се предвидат штетите доколку со месеци би бил прекинат авиосообраќајот, а ниту пак може да се предвидат вулканските ерупции.

Земјотреси

Хаити и Индонезија каде страшните земјотреси и цунамито однесоа половина милијарда животи и нанеле огромна финансиска штета се потсетување дека неможе да се предвидат движењата на тектонските плочи на Земјата. Не треба да се напоменуваат последиците од кој целиот свет беше под стрес, можеме само да се надеваме дека таквите катастрофи нема да се повторат иако тоа не го потврдува тектонската активност.

Други катастрофи

Постои можност за доаѓање на ледена доба поради ослободување на метан хидрат од океанското дно што веќе се има случено во минатото, но и зајакнување на космичките зраци. Оваа катастрофа би можела да предизвика уништување на голем дел од животинските врсти. Човештвото би преживеало, но прашање е како светот би изгледал. (Извор www.tocka.com)

СОНЧАЊЕ ЗА И ПРОТИВ

Во весникот и едиторијалот објавени неодамна во Билтен за лекарства и терапии (ДТБ), во кој тим лекари ги ревидира медицинските третмани, се заклучува дека кремските за сончање со заштитен фактор 15 нудат целодневна заштита само ако од нив се нанесе дебел слој. „Во реалноста луѓето што користат кремски за сончање вообичаено нанесуваат многу помалку од ова и добиваат не повеќе од половина, во најдобар случај, од заштитата што е посочена со наведениот заштитен фактор“, предупредуваат лекарите.

Националниот институт за здравје и клиничко лекување (НИЦЕ) во јануари објави водич за тоа што треба да користат од луѓето големиот спектар на кремски за сончање, кои штитат од УВА и УВБ радијација. Тие треба да го нанесат кремот за сончање со заштитен фактор од најмалку 15 во дебелина од 2 мг/см². Ако се следат овие препораки и ако се нанесува крем најмалку на секои два часа како што се препорачува, тоа би значело употреба на околу 35 милилитри за едно нанесување, заклучува весникот. На одмор на плажа, ова може да се спореди со тоа што една личност ќе употреби речиси три пакувања кремски за една недела. „Според наше мислење, НИЦЕ советува дека употребата на лосиони за сончање не е во интерес на јавното здравје“, пишуваат лекарите.

Нивното ревидирање на доказите сугерира дека на нивоата што вообичаено се нанесуваат - меѓу 0,5 и 1,5 мг/см² - крем за сончање со максимален заштитен фактор 50 ќе даде заштита помала од оној со фактор 20. Лекарите препорачуваат дека производителите што се означени со заштитен фактор 30 заедно со рејтингот со четири или пет ѕвездички што индицира поголема ултравиолетова заштита ќе обезбедат соодветна заштита и ќе спречат изгореници од сонце во повеќе случаи.

Постојат два значајни типа ултравиолетови зраци што ја оштетуваат кожата. УВБ е одговорен за повеќето изгореници и може да предизвика рак на кожата. УВА пенетрира подлабоко. Тој ја старее кожата, меѓутоа, многу помалку придонесува за изгореници на кожата.

СПФ (заштитниот фактор) се однесува на количината на заштита од УВБ. Во Британија лосионите за сончање, исто така, честопати имаат и рејтинг со ѕвездички, што ја вклучува и УВА заштита. Повеќе ѕвездички значи поголема УВА заштита. Но, експертите предупредуваат дека производителите со пет ѕвездички, а со помал СПФ, како заштитен фактор 15, може да обезбедат помала УВА заштита отколку производ со три ѕвездички, а со поголем СПФ, како заштитен фактор 30.

Ајк Ихеначо, уредник на билтенот, вели: „Според наше мислење, препораките на НИЦЕ да се употребуваат кремски за сончање со заштитен фактор најмалку 15 е грешка што го игнорира клучниот доказ. Овој совет треба ургентно да се ревидира и коригира“.

Професорот Мајк Кели, директор на Центарот за јавно здравје во НИЦЕ, вели дека препораката не е процена за тоа кој заштитен фактор е оптимален „туку повеќе е загрижен околу најефикасните начини за редуцирање на ракот на кожата во Англија, преку обезбедување информација, понуда на ресурси и промена на физичката средина“.

Тој вели дека експертскиот извештај е направен за спречување рак на кожата во Англија, што сугерира дека „СПФ 15 би бил доволен се’ додека адекватно се нанесува. Меѓутоа, препораката, исто така, признава дека треба да се земе предвид тоа што луѓето не нанесуваат доволни количини од заштитните кремски, па СПФ 30, исто така, се препорачува во експертскиот наод“, додава тој.

Според Британскиот центар за истражување на ракот, бројката на заболени од малигна малом тројно се зголеми меѓу оние на возраст од 15 до 34 години од крајот на 70-тите години. Сојузот за медицинска заштита што ги осигурува лекарите, исто така, изгледе со предупредување да бидат подготвени за оваа болест. (Тајмс)

Препораки...

Нанесете фактор 30 на сите изложени делови, вклучувајќи ги ушите и надлактиците.

Обрнете особено внимание на ранливите области, како што се носот, рамената, горниот дел од стапалото и вратот.

Подеднакво нанесете заштитен крем за сончање.

Повторно нанесете крем за сончање по пливање или по обилно потење.

Не користете крем за сончање за да го продолжите времето поминато на сонце.

Ако имате светол тен, петнаесетина минути два-три пати во неделата изложувајте се на сонце без употреба на заштитен крем за да осигурите дека адекватни залихи на витамин Д ќе се произведат во кожата; оние со потемн тен имаат потреба од подолго време. Витаминот Д од сончевата светлина помага за одржување цврсти коски и се поврзува со заштитата од некои типови рак.

...и заблуди...

Не можам да се здобијам со сериозно оштетување на кожата од сонце - не е доволно топло

Погрешно. Повеќето луѓе ги поврзуваат изгорениците за сонце со нешто што се случува само на одмор и во топли сончеви места. Меѓутоа, повеќето случаи на изгореници од сонце се случуваат дома и кога луѓето се во движење наместо кога се сончаат. Може да следите спортски натпревар, да работите во градината, да шетате низ градот или, едноставно, да седите во парк.

Тенот постигнат во солариум ве штити од сонце

Не. Тенот постигнат во солариум ја менува бојата во вашата кожа, давајќи и’ исончан изглед. Но, ни одблизу не ви ја дава потребната заштита. Во најдобар случај, ваквиот тен ќе ви даде иста заштита како крем за сончање со СПФ 4.

Деловите од телото покриени со облека се заштитени

Не секогаш. Кога некоја облека ќе се натопи, таа се припива за телото и дозволува повеќе ултравиолетови зраци да дојдат до вашата кожа. Ова е особено проблем за памучната облека. Влажна памучна маичка може да понуди само половина од заштитата што ја дава сувата маичка.

ВАДРА-ПРОДУКТ

извоз-увоз ДОО Скопје
ул.шидска 2, тел/факс: +389 2 2050 317; 2031 497; 2037 229

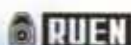
РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ ЗА ТОВАРНИ МОТОРНИ ВОЗИЛА

IMK 14 ekofar

Industrija
Precizne
Mehhanike
Proizvodnja i popravka
agrarne mehanike

БЕЛАРУС

Continental
CONTITECH

BOSCH

FAG

KOLBENSCHMIDT

Iskra

COBEST

GOETZE
PROTOMENTALE

IVECO

FEDERAL
MOGUL

WABCO

ТРАКТОРИ-ЗЕМ.ЈУДЕАСКА МЕХАНИЗАЦИЈА И ГУМИ

www.vadraprodukt@yahoo.com

АКЦИЈА ЗА ПРОФЕСИОНАЛЦИ

Husqvarna 365

33.825 ден

Husqvarna 576 XP

46.125 ден

Husqvarna 372 XP

41.205 ден

ГРАТИС

Свекица

1L Двотакто

Ланец

Куфер за пила

Турпија

Sinpeks, str. Grcki Pat bb, 7000 Bitola Phone: +38947 208500, Fax: +389 47 208515, E-mail: sinpeks@mt.net.mk

Техномак **Неготино** 043/362-701, 075 420-383, Пила-С **Куманово** 031/429-204, Деспотовски **Битола** 047/231-245, Делфи **Ресен** 047/454-600, Медивет **Охрид** 070 304-224, Феропроект **Струга** 046/780-926, Автомасини **Кичево** 045/220-735, Агроголд **Гостивар** 070 314-149, Агропал **Тетово** 044/333-480, Баухаус **Тетово** 044/339-259, Реплек и Хубо **Скопје** 02/309-6107, Меркур **Скопје** 02/321-9701, Вего **Велес** 043/224-323, Елмако **Кавадарци** 071 250-327, Милпром **Прилеп** 048/412-991, Теодул **Прилеп** 048/414-860, Сервис Електроник **Прилеп** 070 259-006, Континентал **Штип** 032/390-728, Томче Спорт **Кочани** 071 887-817, Јуро92 **Виница** 033/364-120, Манов **Делчево** 033/413-512, Зоја **Берово** 033/470-354, Шкуљ **Струмица** 034/328-567, Најкпром **Струмица** 075 468-450, Ирис **Валандово** 032/391-313, Интер Комерц **Гевгелија** 034/213-872